

О'ZBEKISTON TURIZM STATISTIKASINI XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH USULLARI

Norboyeva Nargiza

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Umarova Sarvinoz

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Xaydarova Durдона

Guliston Davlat Universiteti o'qituvchisi

***Tayanch so'zlar:** turizm statistikasi, turizmning yordamchi hisobi, milliy statistika tizimi, global statistika tizimi, xalqaro statistik standartlar.*

Kirish

O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2-dekabr 2016-yilgi farmoni 1-bolim 2-bandida "...turizm faoliyati sohasidagi qonun hujjatlarini va normativ-huquqiy bazani yanada takomillashtirish", hamda "...turizm sohasida statistik hisobga olish tizimini takomillashtirish " kabi vazifalar belgilangan bo'lib, mamlakatimizning turizm statistikasini yangi pog'onaga kotarish va xalqaro standartlarga moslashtirish uchun jahon tajribasini tahlil etish, turizm statistikasini xalqaro miqyosda amalga oshiruvchi tashkilotlar faoliyati va tuzilishi bilan yaqindan tanishish, oldlariga qoygan maqsadlarini mukammal organish ma'salasi dolzarbdir.

Global statistik tizim va turizm. Global statistik tizimni yaratishdan asosiy maqsad statistik faoliyatni Milliy va xalqaro miqyosda amalga oshirishda resurslardan samarali foydalanish hisoblanadi. Ushbu tizimning markazi BMT bo'lib, ushbu tizimning asosida O'zbekistonning turizm statistikasi tizimini takomillashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirish usullari ilmiy asoslangan.

statistik xizmat tarmog'i mavjud. BMT Statistik Qomitasi 1946-yili tashkil topgan bolib, qomita dunyo mamlakatlari hamda xalqaro tashkilotlarning statistikaga oid faoliyatlarini muvofiqlashtiruvchi Global statistika tizimining yuqori organidir. Uning vazifalariga statistik ma'lumotlarni yigish jarayonini takomillashtirishga komaklashish, jumladan, dunyo mamlakatlari statistika faoliyatini uygunlashtirish, BMT ixtisoslashgan tashkilotlari statistik faoliyatini muvofiqlashtirish va turli usullar yordamida keng qo'llash masalalarni yechish hamdo'stlik davlatlari yurik muammolaridan biridir.

Turizm statistikasi sohasida UNWTO faoliyati. UNWTO (United Nations World Tourism Organization) xalqaro turizmning yetakchi tashkiloti bolib hisoblanadi. BMT hamda UNWTO ortasidagi bitim 23-dekabr 2003-yil imzolandi. U 21 moddadan iborat

bolib, 13-moddasi “Statistik xizmatlar” deb ataladi. Ushbu moddada UNWTO vakolat doirasi va ahamiyati hamda turizm statistikasi jabhasida BMT bilan o’zaro aloqasiga aniqlik kiritilgan. Modda 3 bolimdan tashkil topgan. Ular:

1. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Butunjahon Turizm Tashkiloti yaqin hamkorlik qilish, ishning Asossiz takroriy amalga oshirilishini oldini olish, axborotni yigish, tahlil qilish, nashr qilish va tarqatishda xodimlari faoliyatidan samarali foydalanishga kelishishadi. Ular statistik axborotning tadbiiq qilinishi va qollanilishini taminlash, ularning muvofiq statistik tadbirlarda ozaro moslikni kafolatlash hamda bunday statistik ma’lumot olinishi mumkin bolgan huquqiy va boshqa tashkilotlar yelkasidagi yukni yengillashtirish maqsadida ozaro birlashishga kelishishadi.

2. Birlashgan Millatlarning Butunjahon Turizm Tashkiloti umumiy maqsadlarda xalqaro tashkilotlar tomonidan qollaniladigan turizmga tegishli bolgan statistik ma’lumotlarni yiguvchi, tahlil qiluvchi, standartlashtiruvchi va takomillashtiruvchi markaziy tashkilot sifatida tan oladi.

Hali hamon ko’pgina mamlakatlarda, shu qatori Ozbekistonda ham, statistik ma’lumotlarni yigish va tahlil qilishda turizmga oid atamalar va sayohat qiluvchi shaxslarning klassifikatsiyasida nomuvofiqlik va tushunmovchiliklar mavjuddir. Masalan, “turist” sozi doimiy yashash joyidan (1-5 va undan kop tunashlar) va sayohatchilarning yoshlari (14 yosh va undan yuqori) hamda sayohat maqsadi kabi tushunchalar amaliyotda turlicha qollaniladi. 40% mamlakatlarda ekskursantlar tashrif buyuruvchilar hisobiga kiritilmaydi, 10 % davlatlarda esa ish safaridagilar sayohatchilar hisobiga kiritilmaydi. Shu bilan birga, tashriflarni royxatga olishda ayrim hollarda mehmonning doimiy yashash joyiga, boshqa hollarda esa shaxslarning fuqaroligiga qarab amalga oshiriladi. Bularning barchasi xalqaro tahlil va taqqoslarni amalga oshirishda to’siqlarni yuzaga keltiradi. O’zbekistonda turizm statistikasini olib boruvchi tashkilot bolib Statistika qomitasi sanaladi. Statistik ma’lumotlar har yili chop etilishiga qaramay, ular kamchiliklardan xoli emas. UNWTO tomonidan har yili chop etiladigan (UNWTO Tourism Highlights) hisobotda mamlakatlarning yil davomidagi xalqaro turizm Tendensiyasi korsatiladi. Uning 2013-2015-2016-yillardagi sonlarida Ozbekistonning xalqaro statistikasi togrisida axborot keltirilgani qaramay, barcha sonlarda 2010- va 2013-yilgi xalqaro turistik tashriflar va xalqaro turizmdan olingan daromad keltirilgan.

Ushbu kamchiliklarni bartaraf etish uchun, avvalambor, xalqaro statistika turizmini olib boruvchi tashkilotlarning faoliyatini tahlil qilish, jahon tajribasini o’rganish, olingan bilim va malakalar asosida mamlakatimiz turizm statistikasini takomillashtirish bo’yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish lozimdir.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, turizm statistikasi mamlakatning turistik salohiyati, potentsiali va Investitsion jozibadorligini korsatuvchi manba hisoblanadi. Statistik ma'lumotlar qanchalik aniq va ishonchli bolsa, u orqali olib borilgan kuzatuv va tahlillarning aniqligi va samaradorligi shuncha yuqori bo'ladi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni taminlash choratadbirlari to'g'risida "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 2-dekabr 2016.
2. UNWTO Tourism Highlights, 2013 Edition
3. UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition.
4. Akbarova, N., & Azamatov, Z. (2023). Deformation measurement by digital holographic interferometry. In E3S Web of Conferences (Vol. 434, p. 01039). EDP Sciences.

